

Oponentní posudek na doktorskou disertační práci M. Smejkal „Aktéři, stimulační a regulační mechanismy regionálního rozvoje – příklad Pardubického kraje“

Předložená disertační práce má celkem 110 stran základního textu (zahrnujícího mj. 36 tabulek), který doplňuje 17 příloh. V seznamu literatury je uveden relevantní počet odborných titulů. Práce je (včetně úvodu a závěru) členěna celkem do deseti kapitol. Cíl práce je srozumitelně definován v úvodní kapitole včetně nezbytných explanací, stručného nástinu postupu řešení (struktura práce) a navazujících hypotéz, které jsou konzistentní s tématem práce. Z praktického pohledu pak považuji zaměření práce na mechanismy a aktéry regionálního rozvoje za přínosné a v některých ohledech i za inspirující.

Prvních pět kapitol následujících za úvodem je orientováno na všeobecné, teoretické i praktické „ukotvení“ řešeného tématu. První dvě z nich jsou primárně zaměřeny teoreticky. Prezentovaný stručný přehled teorií regionálního rozvoje vychází (v českých poměrech již tradičně) z práce Blažka a Uhlíře a vzhledem k tématu práce jsou zde zdůrazněny institucionální teorie (se zřetelem na možnosti jejich využití v podmínkách ČR) a rovněž význam inovací pro konkurenceschopnost regionů (koncept regionální výhody). Jejich významným nedostatkem je relativně značný stupeň fragmentace, který do určité míry zpochybňuje teoreticko-metodologické rámce zpracování zvoleného tématu (tento přístup byl zřejmě podmíněn jistou specifíčností zvoleného tématu). Tento nedostatek lze vysledovat i v následující kapitole věnované regionální politice na úrovni EU, ČR a krajů. V následující páté kapitole nazvané Aktéři a mechanismy regionálního rozvoje v ČR se již autor dostává k vlastnímu tématu práce. Kvalita zpracování se zvyšuje a autor tak dokumentuje potřebnou znalost problematiky a přináší řadu vlastních poznatků resp. postřehů. Pokud jde o zvolený přístup resp. hodnotící aspekty uvedené na str. 24 však poněkud postrádám absenci časového hlediska (významného z pohledu spolupráce soukromého – prioritou krátkodobých cílů a veřejného – prioritou dlouhodobých cílů v intencích společenského užitku sektoru). Za diskutabilní rovněž považuji vypovídací hodnotu tab. č. 4 (identifikace finančních a nefinančních nástrojů – investiční pobídky jsou nepochybně především finančním a nikoliv nefinančním nástrojem, nezohlednění role pozitivních i negativních externalit v kontextu stimulace i regulace regionálního a lokálního rozvoje atd.). Ve druhé části kapitoly pak autor opět sklouzává k fragmentárnímu pojetí – viz např. zcela nedostatečná charakterizace nadnárodních aktérů (chybí např. zmínka o WTO s významnou rolí v řešení otázek deregulace obchodu). Ke kapitole „Kraje jako subjekty regionálního rozvoje“ nemám zásadnější připomínky – jde o poměrně erudovaný popis skutečnosti obsahující řadu cenných informací. Podobné stanovisko zaujímám i k následující kapitole věnované strategickému plánování, kde autor dokládá i specifické znalosti z oblasti jeho aplikace v podmínkách ČR (k uváděnému výčtu problémů bych snad připojil i nerealisticky krátké lhůty stanovené pro zpracování příslušných dokumentů). Z drobných připomínek uvádím nekompletnost údajů u cíle Evropská územní spolupráce v tab. č. 14. V kapitole č. 8 jsou strukturovaně prezentovány socioekonomické charakteristiky Pardubického kraje (včetně převzaté analýzy SWOT), s důrazem na komparaci „transformační úspěšnosti“. V tomto kontextu nepřekvapuje relativní stabilita pořadí krajů, která byla (i přes jisté metodické odlišnosti v použitých postupech) zjištěna i v dalších pracích. Poněkud nekriticky bylo převzato i hodnocení vnitrokrájské diferenciací kraje. I když chápu k tomu vedoucí praktické důvody (viz mikroregiony soustředěné podpory), mohla být věnována větší pozornost diskusi jednotlivých ukazatelů (zde mám výhrady zejména k ukazateli hustoty obyvatelstva a daňové výtěžnosti – systém daňových příjmů územních rozpočtů ČR akcentuje jako rozhodující kritérium princip solidarity a působí tedy sám o sobě jako vyrovnávací mechanismus).

Základní, nosnou část práce představuje kapitola Problematika regionálního rozvoje na území Pardubického kraje. Její první část je věnována příslušným klíčovým aktérům. Užitý

metodický postup jejich identifikace považuji za relevantní (jako poněkud překvapivá se jeví absence pardubického magistrátu). Pro hodnocení jejich role byla využita metoda social network analysis – SNA (jde v podstatě o příklad aplikace teorie grafů, které jsou používány i v jiných geografických disciplínách, např. v geografii dopravy). Při této aplikaci autor zvolil celkem sedm charakteristik aktérů, které jsou následně popsány (čtenáři by prospělo jejich podrobnější vysvětlení – viz. např. postup identifikace kvadrantů u ukazatele č. 5). Autor je si zjevně vědom jistých problémů s výběrem a interpretací ukazatelů, osobně se domnívám, že relativně značný objem práce (relativizované sofistikovanosti dostupných počítačových programů) patrně převyšuje vypovídací schopnost výsledků dosažených aplikací SNA. I přes tuto všeobecnou připomínku považuji dosažené výsledky (včetně doplňujících analýz), které potvrdily jednu ze stanovených hypotéz, za zajímavé a zejména pro praxi i za přínosné. Z formálního pohledu pak oceňuji zachycení výsledků i formou grafických příloh. Další část kapitoly je zaměřena na analýzu regionálních rozvojových politik Pardubického kraje, reprezentované zde zejména Programem rozvoje Pardubického kraje, ROP Severovýchod (zde by stál za úvahu komentář k uváděnému malému finančnímu podílu kraje na prioritě Rozvoj podnikatelského prostředí) a dále programovými dokumenty dobrovolných svazků měst a obcí. Jejich zpracování vychází (podobně jako v případech následujících částí) z vlastních zkušeností autora jako zaměstnance Krajského úřadu, což logicky pozitivně ovlivňuje jeho kvalitu. Kapitola dále pokračuje analýzou finančních a programových nástrojů podpory regionálního rozvoje. Autor prokazuje dobrou orientaci v rozpočtovém financování, kde usiluje o identifikaci výdajů alokovaných mimo vlastní majetek kraje (v terminologii autora výdaje „navenek“ místo nabízejících se externích výdajů) – v tomto směru byla potvrzena stanovená hypotéza o limitovaném podílu těchto výdajů cílených na jiné subjekty regionálního rozvoje, což logicky vyplývá z preference výdajů na správu resp. zhodnocení vlastního majetku. Pokud jde o analýzu dotačních programů provedený výběr zahrnuje celkem osm různorodých programů, které jsou dále zhodnoceny na základě souboru celkem sedmi stanovených jednoduchých, spíše formálně orientovaných ukazatelů. Domnívám se, že stálo za hlubší zvážení provedení komplexního vyhodnocení omezenějšího počtu programů zahrnujícího i národohospodářské vyhodnocení, které by např. umožnilo posoudit váhu formálních a národohospodářských kritérií (dopady, účinnost atd.) při výběru podpořených projektů. Nicméně i užitá (a přijatelným způsobem formalizovaná) metoda má nepochybně s přihlédnutím k dosud poměrně nízké pozornosti věnované danému tématu své prakticky využitelné přínosy. V souladu s tímto konstatováním pak již nemám k užití hodnotící proceduře další připomínky (v této souvislosti oceňuji souhrnnou tabulku č. 33). Nejsem ovšem zcela spokojen s tím, že autor do značné míry opomíjí praktické stránky využitelnosti získaných výsledků, kde prakticky nezaujímá žádná stanoviska – vzhledem k této skutečnosti proto doporučuji tuto otázku alespoň do rozpravy při obhajobě disertační práce. V závěrečné části dané kapitoly je věnována pozornost vybraným nefinančním nástrojům prezentovaným zejména na příkladě cestovního ruchu a TechnoParku Pardubice, včetně naznačení možností dalšího využití získaných zkušeností. Původně stanovená hypotéza proklamující omezené využívání nefinančních nástrojů nebyla autorem potvrzena. Závěrečná část pak představuje spíše souhrn předchozích kapitol než syntetické a prakticky orientované zhodnocení dosažených výsledků (v tomto ohledu postrádám i širší vyústění práce z pohledu optimalizace regionální politiky na krajské úrovni v interakci s mechanismy implementace centrální regionální politiky).

Závěrem lze předně konstatovat, že autor se pokusil o relativně komplexní postižení zkoumané problematiky, při jejímž zpracování vycházel zejména z vlastních zkušeností. Při jejím zpracování prokázal dobré analytické a (v méně uspokojivé míře) i syntetické schopnosti. Po formální stránce je práce na průměrné úrovni (z drobnějších připomínek uvádím např. málo zřetelné oddělení jednotlivých kapitol v textu či určité technické

nedostatky, spočívající např. v záměně či vynechávání slov či uspořádání příloh). I přes uvedené nedostatky a připomínky k práci považuji její kvalitu za vyhovující. V souladu s tímto konstatováním doporučuji posuzovanou disertační práci k obhajobě a na jejím základě (s přihlédnutím ke kvalitě odpovědí na výše uvedené otázky a připomínky) přiznat jmenovanému titul Ph.D.

V Brně dne 28. července 2008

Doc. RNDr. Milan Víturka, CSc.,
Ekonomicko-správní fakulta MU